

Frie og rettferdige valg

Vedtatt av Høyres Studenters Landsstyre 8. november 2020

Grunnloven av 1814 slår fast at Norge er et demokrati, hvor frie og hemmelige valg utgjør kjernen i folkestyret. Demokrati gir borgerne mulighet til å få sin stemme hørt og til å stille politikerne til ansvar gjennom valg. Frie og hemmelige valg verner borgerne mot press og undertrykkelse, og sikrer legitimitet til de avgjørelser folkevalgte organer treffer.

Utenlandsk innblanding, særlig fra Russland og Kina, er et økende problem i vestlige demokratier. Rapporter etter valget i USA i 2016 har konkludert med at Russland blandet seg inn i avviklingen av valget. I forkant av lokalvalget i 2019 iverksatte Regjeringen flere tiltak for å hindre uønsket innblanding. Ett av tiltakene var å bestille en forskningsrapport fra SINTEF om innblanding i 2019-valget. Rapporten konkluderte med at det ikke er påvist utenlandsk innblanding, men at det finnes flere strukturer som er sårbare for påvirkning og polarisering. Det er også pekt på plattformer som ikke er undersøkt og som kan være gjenstand for påvirkning.

For Høyres Studenter er det viktigste vi som samfunn kan gjøre er å styrke og vedlikeholde demokratiet og tilliten til valgsystemet. Etterretningstjenesten har i flere år ytret bekymring om økt tilstedeværelse av særlig Russland og Kina. Som NATO-land og oljeprodusent er det naivt å tro at vi ikke er potensielle mål i forsøk på å destabilisere samfunnsinstitusjonene og polarisere befolkningen.

Høyres Studenter vil derfor:

- Gi Valgdirektoratet og Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Politiets sikkerhetstjeneste og Etterretningstjenesten mer ressurser å avdekke og hindre utenlandsk innblanding.
- Ha mer forskning på området, for å bedre kunnskapsgrunnlaget om hvor og hvordan utenlandske aktører påvirker valggjennomføringen og det offentlige ordsiftet.
- Øke fokuset på kildekritikk, medie- og demokratiforståelse og falske nyheter i undervisningen i grunnskolen og videregående skole.
- Ha flere informasjonskampanjer i forbindelse med gjennomføring av valg om hvordan utenlandske aktører opererer og hvordan falske nyheter kan avsløres.

Demokratiet er stadig i utvikling. Når demografi og befolkningsmønstre endrer seg, må skjevheter i valgsystemet vurderes og tilpasses. Et grunnprinsipp i det norske folkestyret er bred geografisk representasjon. Folk i Finnmark har like stort behov for å få sin stemme hørt i Stortinget, som folk i Viken. Samtidig må målet om bred geografisk representasjon vektes mot prinsippet om at hver stemme teller likt. Det betyr at antall mandater fra et valgdistrikt bør være forholdsmessig ut fra innbyggertallet.

Disse prinsippene er ikke helt forenelige, og distriktpolitiske hensyn har hatt stor betydning for utformingen av valgsystemet. I et land som Norge, hvor innbyggerne er ujevnt fordelt, vil total forholdsmessighet gå på bekostning av geografisk representasjon ved at lavt befolkede områder nærmest står uten representasjon. Gjennom å opprettholde valgdistriktene slik de er nedfelt i Grunnloven i dag, vil vi i større utstrekning legge til rette for at områder med lavere bosetting lettere oppnår representasjon i Stortinget. Det skjer både ved at størrelsen på valgdistriktene motvirker at kjøttvekta rår og ved at partiene i sine interne nominasjonsprosesser i større grad må oppnå geografisk spredning ved valg av kandidater.

Høyres Studenter vil derfor:

- Videreføre dagens valgdistriktsinndeling med 19 valgdistrikter.
- Øke antall representanter på Stortinget til 181 representanter, fordelt slik at folkerike områder oppnår bedre forholdsmessighet mellom antall mandater og innbyggertall uten at det går på bekostning av lavt befolkede landsdeler.
- Legge stor vekt på distriktpolitiske hensyn i utformingen av valgsystemet, slik at vi beholder nærheten mellom folkevalgte og velgere.

Med et stadig mer fragmentert politisk landskap øker risikoen for valgresultat med lite styringsdyktige konstellasjoner. Klare regjeringsalternativer bidrar til stabilitet og forutsigbarhet. Høyres Studenter er derfor positive til å øke sperregrensen til 5 prosent. Et annet virkemiddel for å sikre stabile regjeringer er å endre Grunnloven slik at utøvende myndighet får mulighet til å skrive ut nyvalg. En slik adgang finnes i konstitusjonen i både Danmark, Sverige og flere andre europeiske land. Nyvalg må imidlertid være begrenset til politiske- og konstitusjonelle kriser hvor siste utvei er å oppløse Stortinget og skrive ut nyvalg.

I Norge har myndighetsalderen vært 18 år siden 1979. Myndighetsalderen er den alderen hvor personer får fullstendig rettslig og økonomisk rådighet over eget liv. Fra året man fyller 18 år får man også stemmerett i stortings-, fylkes- og kommunevalg. For å sikre sammenhengen mellom de rettighetsgivende aldersgrensene bør stemmerettsalderen fortsatt være 18 år. På det tidspunktet er ungdommer flest modne nok til å ta informerte og gjennomtenkte valg, og selv delta i politiske organer som valgbar representant.

Høyres Studenter vil derfor:

- Øke sperregrensen til 5 %.
- Endre Grunnloven slik at Regjeringen får en begrenset rett til å oppløse nasjonalforsamlingen og skrive ut nyvalg.
- Beholde 18 års stemmerettsalder.